

Arkivsak: 18/05007-1

Fullmakt til prestedtjeneste

Sammendrag

Den særskilte tjenesten med Ord og sakrament er i Dnk gitt prester som blir kalt og utrustet gjennom ordinasjonen. På bakgrunn av mangel på ordinerte prester til å sørge for denne tjenesten i alle kirkens menigheter, tok Bispemøtet i 1972 initiativ til å etablere en ordning hvor biskopen fikk utvidet adgang til å gi egnede lekfolk fullmakt til å utføre prestedtjeneste. Ordningene har ved flere anledninger senere blitt gjennomgått og presisert, og det har blitt utformet praktiske retningslinjer. Siste gang var ved oppnevningen av det såkalte Osbergutvalget i 2002, som ga sin innstilling i 2004. Dette er en stadig aktuell problemstilling i vår kirke, og det er igjen behov for en gjennomgang.

Forslag til vedtak

For den videre praktiseringen av fullmaktsordningen ønsker Bispemøtet å presisere følgende:

1. Fullmakt til prestedtjeneste til ikke-ordinerte blir gitt ut fra et nødsprinsipp for å sikre menigheten en ordnet tjeneste med ord og sakrament. Det må være et påtrengende behov som følge av at en prestedstilling står helt eller delvis ubetjent.
2. Tjenesten må være tidsbegrenset, og være knyttet til en eller flere bestemte gudstjenester. Dette bl.a. for å forhindre at dette blir til hinder for fast ansettelse av ordinert prest i stillingen.
3. Kandidaten bør ha lokal tilknytning til menigheten der tjenesten skal utføres, og bør anbefales av denne, i tillegg til å bli funnet skikket av biskopen. Fullmakten gjelder for tjeneste i denne menigheten.
4. Den som blir gitt fullmakt til prestedtjeneste må gjennomgå en grunnleggende opplæring, som i det minste inneholder kursing i gudstjenesteledelse og sakramentsforvaltning.
5. Den enkelte biskop står fritt til å bruke sin myndighet, lokalkunnskap og sitt skjønn til å vurdere den aktuelle kandidaten som egnet eller ikke til å motta fullmakt til prestedtjeneste i den enkelte situasjon.

Saksorientering

Bakgrunn

Ordnningen med at biskopen kan gi fullmakt til egnede ikke-ordinerte til å utføre prestedtjeneste ble innført ved kongelig resolusjon i 1974, etter et initiativ fra Bispemøtet, og er i dag nedfelt i Tjenesteordning for biskoper (TOB) § 10. Denne ordningen har flere ganger blitt tatt opp til diskusjon, for presisering og utarbeiding av praktiske retningslinjer. Porvoo-avtalen og andre økumeniske avtaler som Den norske kirke har inngått har aktualisert ordningen, men Bispemøtet har vurdert det slik at det ikke er behov for å endre ordningen og retningslinjene som følge av disse.

I forbindelse med drøfting av disse problemstillingene oppnevnte Bispemøtet i mars 2002 (BM 05/02) et utvalg ledet av biskop Sigurd Osberg. I mandatet for utvalget heter det bl.a. at «utvalget skal utrede de teologiske, økumeniske, kirkerettslige og praktisk-kirkelige sider ved den eksisterende ordning med at biskopen kan gi ikke-ordinerte fullmakt til å forrette forordnede gudstjenester, dåp, nattverd og gravferd».

Utvalget leverte sin innstilling i juli 2004. Der anbefaler utvalget at selve ordningen opprettholdes slik den er, men at praksis bringes i samsvar med gjeldende regelverk, slik at den faktisk blir forvaltet ut fra et nødsprinsipp. I praksis vil dette i mange tilfeller innebære en innstramming av biskopens praksis. Etter en høringsrunde, ble innstillingen behandlet på Bispemøtet sitt møte i september/oktober 2005 (BM 22/05). Bispemøtet legger der til grunn at den offentlige tjeneste med Ord og sakrament i menighetene forutsetter ordinasjon. Det ble samtidig gitt uttrykk for bl.a. at «prestedtjeneste ved ikke-ordinert etter gjeldende fullmaktsordning forutsetter et påtrengende behov hvor en prestedstilling står ubetjent, eller betjenes bare delvis. I tillegg kan fullmakter gis til teologiske studenter i den avsluttende del av studiet i forbindelse med stiftspraksis». Bispemøtet uttaler videre at «biskopene vil bestrebe seg på en mest mulig lik forvaltning av fullmaktsordningen», og at det skal tas en gjennomgang av Bispemøtets retningslinjer for praktisering av ordningen. Det ble også vurdert å utrede ulike ordninger for ulønnet, lokalt avgrenset og ulike former for assisterende prestedtjeneste.

Kirkerådet etablerte i 2009 en arbeidsgruppe som bl.a. skulle gi en beskrivelse og vurdering av ordningene «Ordained Local Ministry» (OLM) i Church of England (CofE) og «Ordnungsgemäss berufen» (OB) i Den forente evangelisk-lutherske kirken i Tyskland (VELKD), og å eventuelt skissere mulige liknende ordninger for Dnk i lys av vår kirkes forståelse av ordinasjonen og sakramentsforvaltningen. Arbeidsgruppa leverte utredningen *Lokal prestedtjeneste – utgreiing av nye ordninger*, som ble behandlet i Kirkerådet høsten 2010. I både England og Tyskland er bakgrunnen for de respektive ordningene en situasjon med presset økonomi og nedgang i rekruttering til tradisjonell prestedtjeneste, noe som får konsekvenser for den ordnede tjenesten med ord og sakrament i menighetene. I Church of England dreier det seg om at egnede, kirkeaktive ikke-ordinerte blir ordinert til assisterende prestedtjeneste innenfor et geografisk avgrenset område, med en detaljert tjenesteinstruks, og under veiledning og tilsyn av den lokale soknepresten. Tjenesten blir utført på frivillig basis, ved siden av vedkommendes ordinære jobb. I VELKD er det ikke snakk om ordinasjon, men at egnede ikke-ordinerte blir gitt utvidede fullmakter til forkynnelse og sakramentsforvaltning, til både lønnet og ulønnet tjeneste. Utredningen går også igjennom gjeldene praksis og gjeldende kirkerettslige rammer i Dnk, og ser at disse gir tilstrekkelig rom for å finne gode løsninger, uten å måtte opprette nye, ressurskrevende ordninger. Man ser at spesielt Tjenesteordning for biskoper §10 kan brukes mer systematisk.

Prestedtjenesten har sin forankring i CA V som taler om at Gud har innstiftet «en tjeneste med å lære evangeliet og meddele sakramentene». Denne tjenesten er nødvendig for at mennesker skal komme til tro, og er dermed av fundamental betydning for kirkens liv. Prestedtjenesten har vært organisert på ulike måter gjennom historien, og ulike oppgaver har vært tillagt presten. De to konkrete oppgavene å lære evangeliet og meddele sakramentene har allikevel alltid vært identitetsbestemmende for prestens særskilte tjeneste med Ord og sakrament.

Videre heter det i CA XIV om kirkeordningen at «i kirken bør ingen lære offentlig eller forvalte sakramentene uten at han er rettelig kalt». Dette tolkes gjerne som krav om ordinasjon, uten at det er nærmere definert hva dette kallet består i. Samtidig er prinsippet om det allmenne prestedømme viktig i luthersk teologi, og praksisen med at egnede lekfolk får fullmakt til prestedtjeneste ligger i spenningen mellom det allmenne prestedømmet og den innstiftede tjenesten med Ord og sakrament. Alle kristne er gitt en grunnleggende evne og oppgave med å forkynne evangeliet, gjennom at Jesus ved sitt verk opphevet den gammeltestamentlige prestedtjenesten. Den offentlige tjenesten i en menighet med Ord og sakrament kreves allikevel at enkeltpersoner er rett kalt til å gjøre, på vegne av fellesskapet. Gjennom bønn og håndspålegging i ordinasjonen får den fellesskapet ser skikken overdratt retten og plikten til offentlig forkynning. Man ordineres til en heltidstjeneste, uten tidsavgrensning. I arbeidet med den tyske ordningen med å gi fullmakt til egnede ikke-ordinerte, ser det ut til at biskopene i VELKD har gitt en tilrådning som kan gi grunnlag for å forstå kallet i CA XIV litt videre, til også å inkludere fullmakt som blir gitt av biskopen på vegne av kirken. Også her er imidlertid dette omdiskutert.

I forbindelse med Kirkerådets utredning fra 2010 ble det foretatt en kartlegging av omfanget av og erfaringen med biskopenes bruk av TOB §10. Den viser stor variasjon fra bispedømme til bispedømme i omfang og innhold i fullmaktene som blir gitt, og inkluderer stiftspraksis, sommervikariater, og lengre vikariater på opptil fire år. Det er stort sett gode erfaringer, og ordningen fyller et behov som eller ikke ville være dekket. Det er ikke foretatt en ny kartlegging nå, men prestemangelen har ikke blitt mindre, og ordningen er i bruk flere steder. Det er på nytt behov for en gjennomgang av denne ordningen, for å sikre at praksis er i tråd med regelverket. Man har også i dag tilfeller der fullmakt blir gitt for 2-3 år om gangen, noe som er langt ut over det som var tanken. Forholdene både bispedømmene imellom og innad i bispedømmene er til dels svært forskjellige, slik at omfanget på bruken av TOB §10 vil måtte variere. Det er allikevel ikke til hinder for at retningslinjene som ligger til grunn for praksisen er de samme over hele landet, og at man får en mest mulig lik forvaltning. En fullmaktsordning forutsetter et påtrengende behov der det er mangel på en ordinert prest for en ordnet tjeneste med ord og sakrament i en menighet. Det skal altså forvaltes ut fra et nødsprinsipp, men det er ikke gitt at det er klart nok hva dette nødsprinsippet innebærer. En situasjon der man ikke klarer å fylle en allerede eksisterende pretestilling er utvilsomt innenfor en nødssituasjon. Man kan også tenke seg en situasjon der stillingene er besatt, men det er for få stillinger til å dekke det behovet som menigheten har for presteressurser. Det vil da være et spørsmål om økonomi, og fullmakt må gis til en *ulønnet* prestedtjeneste. Dette er det ingen tradisjon for i vår kirke, og det er lite trolig at kirken vil være tjent med det i lengden. Det er også grunn til å tro at fagforeningene vil ha sterke innvendinger mot en slik praktisering av fullmaktsordningen.